

Blissingarna och bössesmidet

Av Bo Johansson

Hembygdsföreningen arrangerade under 2009 en utställning, där vi försöker visa en del av Blissingarnas historia och deras verksamhet. Utställningen är permanent, men kommer att revideras och hållas aktuell när nya kunskaper framkommer.

Utställningen öppnades den 5 juli och invigningen blev flitigt besökt av såväl Blissinge-ättlingar, som andra intresserade. Invigningen hade presenterats i dagspressen i både Skåne, Blekinge och Småland, och ett flertal av besökarna hade till vår stora glädje, tagit med Blissinge-bössor till Bygdesgården.

Utställningen har blivit möjlig tack vare en donation från Sparbanksstiftelsen, samt benägen hjälp från Skånes hembygdsförbund genom Ingela Frid, Lunds Folklivsarkiv, Västra Göinge Hembygdsförening, Göinge Hembygdsförening och inte minst tack vare ideellt arbete inom föreningen. Utan dessa insatser hade

utställningen aldrig kommit till stånd.

Vilka var då Blissingarna och vad gjorde dem så speciella?

En av de äldst kända blissingarna var Per Jönsson, som med sin hustru Berta bodde i Blistorp i Näsums

Blissingastugan i S. Rågeboda.

socken. De hade en son Jöns, som övertog gården. Med sin hustru Thora Persdotter, fick denne Jöns fem söner och två döttrar.

Den yngste sonen Pehr, född 1779, gjorde den långa vandringen till Örkened, där han tog drängplats hos Pehr Persson i Gylsboda 1802. Han gjorde sig känd som en flitig och pålitlig arbetsman, och då han sex år senare 1808 skaffat

sig fästmö, var det dags att tänka på framtiden. Pehr gick till sin husbonde och frågade om han kunde få bryta mark för ett torp. Bonden såg positivt på det hela och de begav sig tillsammans ut i markerna för att hitta något lämpligt ställe.

Man hittade en plats i gårdens södra utmarker, på gränsen till Rågeboda och ett kontrakt upprättades. Detta kontrakt kan ses i vår utställning. Kontraktet beskriver torpets belägenhet vid Forknasjön och föreskriver också de antal dagsverken, som skulle utföras på gården, samt de belopp, som skulle erläggas i arrende.

Sedan Pehr odlat upp ett par åkerlappar, tog han itu med att anlägga boningshus och uthus. Torpet fick naturligt nog namnet Blistorp och de som bodde där kallades Blissingarna.

Bostadsbyggnaden har genom åren genomgått flera ombyggnader, och ägs sedan 1939 av hembygdsföreningen, den s.k. Blissingestugan. Kanske skall vi börja kalla den Blistorp igen.

Pehr gifte sig med sin Pernilla Wolmarsdotter, född i Gumlösa år 1787, och de fick mellan 1809 och 1827 fem söner. Pehr gick bort 1854, och det blev sonen Jöns, född 1813 som övertog torpet. Jöns var troligen smed vid sidan av torpararbetet och det var Jöns, även kall-

lad Bliss-Jössen, som blev den först kände bössesmeden i Gylsboda.

Jöns gifte sig med Karin Bengtsdotter och de fyllde det lilla torpet med åtta barn, en flicka och sju pojkar. Det lilla torpet gav inte så mycket så man kunde mätta den stora familjen, så detta kan vara orsaken till att Jöns blev bössesmed.

De första gevären som tillverkades, var mynningsladdare med pipor som Jöns smidde på plats. Kolven försågs med snidade ornament och det är just det snidade hjorthuvudet, som kännetecknar en riktig Blissingebössa. Bössorna blev kända långt utanför Örkeneds gränser och Jöns hade många beställningar. Det tog lång tid att tillverka ett gevär, så när armén skulle byta vapen började därför Jöns att köpa begagnade vapen vid Tyghuset i Kristianstad. Han smidde, och borrade om piporna, samt försåg dem med nya lås, avtryckare samt de typiska snidade kolvarna.

Jöns var en duktig jägare och sällan missade han ett skott. Även de sju sönerna hängde gärna geväret på axeln och gav sig ut i skogen på jakt efter tjäder, orre och annat vilt.

Endast två av sönerna, Olof och Bengt, lärde sig faderns hantverk och blev smeder. Sonen Jöns lär dock ha varit duktig på att snida kolvar och tillverka andra gevärsdelar, men han blev aldrig smed. →

Sonen Olof, Bliss-Olofen, född 1853 gjorde ett besök i Amerika, men hemlängtan blev för svår, så han återvände 1886 och bosatte sig i Esseboda, där han satte upp en smedja. Olof gjorde både mynnings-

Blissingrummet i Bygdegården.

och bakladdare och om så önskades, med den typiska snidade kolven.

Olof blev vida känd för sin tillverkning av vapen och för sina reparationer och han hade beställningar från när och fjärran. Under de senare åren införskaffades två svarvar, som underlättade arbetet med pipborrningen.

Smedjan utgjorde en dragig och rökgig arbetsmiljö och Olof gick ur tiden 1915, endast 62 år gammal och då svårt värkruten. De tre Blissinge-bössor som hembygdsföreningen har i sina samlingar, har donerats till föreningen av Olofs sonson Johan "Bliss-Johan" Olofsson. Johan gick bort 1996, men var en känd profil i Örkened.

Bengt, född 1846, bosatte sig i Skyttatorp, men flyttade senare till

Gisslaboda. Bengt hade lärt faderns hantverk, men han satte upp sin smedja först efter Olofs bortgång. Även i Gisslaboda tillverkades och reparerades gevär. Bengt var även en duktig träsnidare och många vapen har försetts med snidade kolvar. Bengts son August, som även han lärde sig hantverket, påstår dock att Bengt vägrade att bygga om några gamla Blissinge-bössor till bakladdare. Bengt gick bort 1927.

August blev den siste i ledet av bössesmeder i Örkened. Han fortsatte faderns hantverk fram till 1934, då en ny vapenlag förbjöd tillverkning, försäljning och köp av gevär utan tillstånd från länsstyrelsen, vilket gjorde det omöjligt att utöva vapensmedyrket. August fortsatte dock att reparera vapen långt in på 1950-talet.

Den arbetsbänk och de verktyg som visas i utställningen kommer från Olofs smedja i Esseboda, medan en del av Augusts verktyg och en arbetsbänk, köptes av Västra Göinge hembygdsförening och kan ses på hembygds museet i Hässleholm.

Vår hembygdsförening vill hälsa alla intresserade välkomna att besöka utställningen i Bygdegården och vi tar gärna emot information, som kan bygga på våra kunskaper om Blissingarna och deras arbete.

■